

Miljödepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se
m.ke@regeringskansliet.se

Remissvar

Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) tackar för möjligheten att inkomma med ett svar över Miljödepartementets pm om långsiktig finansiering av kommuners och ideella föreningars medverkan i frågor om slutförvar.

Sammanfattning

SKB ser positivt på möjligheten för berörda kommuner ska kunna ansöka om medel ur kärnavfallsfonden (KAF). Kommunerna har en skyldighet att samråda med verksamhetsutövare och att yttra sig i vissa frågor om slutförvar vilket skapar ett merarbete för kommunerna som de inte kan avsäga sig. För SKB:s verksamhet med en bred lokal förankringen vilket alltid har varit en förutsättning för SKB:s fortsatta arbete i de valda kommunerna.

För de ändamål och de skäl som framgår i promemorian stöder SKB kommunernas möjlighet att erhålla finansiering ur KAF för sitt arbete.

SKB ser inte att ideella föreningar ska ges möjlighet att erhålla medel ur KAF. De ideella organisationer som berörs är miljöorganisationer vars uppgift är att främja respektive förenings ändamål. Även om kärnkraftsindustrin präglas av transparens och rätt till insyn så finns det ingen skyldighet för miljöorganisationer att yttra sig och på annat sätt utföra ett brett och objektivt arbete i frågor som rör slutförvaret på det sätt som kommunerna har.

Av de ändamål och de skäl som framgår i promemorian stöder inte SKB ideella organisationers möjlighet att erhålla finansiering ur KAF för sitt arbete.

Finansiering av ideella organisationer

Tidigare har ideella föreningar kunnat få ekonomiskt stöd ur KAF för arbete med insatser kopplade till lokaliseringen av ett slutförvar av använt kärnbränsle. Denna möjlighet upphörde 12 månader efter det att tillståndsansökan och miljökonsekvensbeskrivning hade kungjorts enligt miljöbalken, vilket följer av begränsningar i finansieringsförordningen.

Platsen är numera vald och regeringen har därefter givit både tillstånd och tillåtlighet för tilltänkt slutförvar i Oskarshamns och Östhammars kommuner.

Syfte med finansieringslagen

Finansieringslagens¹ tillkomst och framväxt har syftat till att industrin ska vara ansvariga för att bekosta framtagandet av ett slutförvar och betalar årligen in medel till KAF för detta ändamål. Syftet med finansieringslagen är att den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet ska ansvara för säkerheten i verksamheten och vidta de åtgärder som behövs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara kärnavfall eller kärnämne som inte används på nytt. Om avfallet eller ämnet har uppkommit i verksamheten ska man vidta de åtgärder som behövs för att på ett säkert sätt avveckla och riva anläggningar som verksamheten inte längre ska bedrivas i till dess att all verksamhet vid anläggningarna har upphört och allt kärnämne och allt kärnavfall placerats i ett slutförvar som slutligt förslutits. Därtill ska tillståndshavaren bedriva en allsidig forskning- och utvecklingsverksamhet för att kunna fullgöra sina förpliktelser.

Lagrådet konstaterar i sitt yttrande över finansiering av kärnavfallens slutförvaring att det kan ifrågasättas om finansieringslagens syfte kan användas för att ge stöd till ideella föreningar.² SKB delar Lagrådets uppfattning att KAF:s medel ska användas för dess ursprungliga syfte, att på ett säkert sätt uppföra ett slutförvar och bedriva en allsidig forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Allsidig forskning- och utvecklingsverksamhet

Respektive tillståndshavare är skyldig att bedriva en allsidig forsknings- och utvecklingsverksamhet enligt kärntekniklagen³ (KTL). Detta sker genom SKB:s försorg och den forskning som bedrivs sker på objektiva grunder och står under kontroll av myndighet och godkänns av Sveriges regering.

SKB ser positivt på att alla intressenter tar del av den forskning- och utvecklingsverksamhet som löpande bedrivs samt de tillståndsprocesser som sker i Mark- och miljödomstolen. Däremot menar SKB att intressenter som inte är skyldiga enligt lag att yttra sig inte ska erhålla medel ur KAF för sitt arbete.

Insyn i den demokratiska processen

Kärnkraften i samhället präglas av principen om insyn, det framkommer bl.a. i Århuskonventionen och Esbosamråd. SKB delar denna grundläggande princip och värnar om vikten av öppenhet, insyn och möjlighet för alla att vara delaktiga.

Promemorian framhåller att det stöder den demokratiska processen att ge ideella organisationer möjlighet att erhålla medel ur KAF för att bevaka frågor som rör slutförvaret. SKB menar att den demokratiska processen ägs av det offentliga och bör ske genom statliga medel och inte genom industrin. Allmänhetens insyn i frågor om miljö ska naturligtvis både tillåtas och värnas om men inte ersättas av industrin. Århuskonventionen ger inga ekonomiska rättigheter för ideella organisationer kopplade till insyn.

SKB menar att kommunerna har en skyldighet att omhänderta allas intresse genom den likabehandlingsprincip som återfinns i bl.a. kommunallagen. Det faller sig mer naturligt att det allmännas intresse omhändertas genom kommunernas försorg. Det allmännas intresse kan även omhändertas genom statlig försorg och då genom statliga medel till den eller de organisationer som staten finner lämpligt.

¹ Lag (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter

² Se Lagrådets utdrag ur protokoll vid sammanträde 2006-03-09, sid 3.

³ Lag (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, se §§ 11 och 12.

Stegvis prövning

Kärnavfallsrådet menar att miljöorganisationer kan ha rätt att överklaga SSM:s stegvisa beslut och här jämförs med ett avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen⁴ när Naturskyddsföreningen gavs talerätt att överklaga Skogsstyrelsens beslut om tillstånd för avverkning av fjällnära skog.

Ett beslut om avverkning kan jämföras med ett beslut om tillstånd eller tillåtlighet att uppföra ett slutförvar. Den stegvisa prövningen däremot syftar till att säkerställa att det tillstånd och den tillåtlighet som givits för slutförvaret sker på ett säkert sätt för människa, djur och natur.

I rättsfallet från Högsta förvaltningsdomstolen har inte Naturskyddsföreningen givits rätt att överklaga metod, utförande eller tillvägagångssätt för avverkning. Den talerätt Naturskyddsföreningen gavs kan jämföras med den rätt miljöorganisationer redan har att överklaga dom från Mark- och miljödomstolen samt begära rättsprövning av regeringens tillstånd och tillåtlighet.

Det saknar motstycke i praxis att ge miljöorganisationer rätt att överklaga den stegvisa prövningen som tar sikte på hur slutförvaret ska utformas utifrån den säkerhetsredovisning som SKB ger in.

I promemorian framhålls argumentet att det skulle ligga i linje med Kärntekniklagutredningens förslag till ny kärntekniklag att möjliggöra för de ideella föreningarna att följa den stegvisa prövningen. Den utredning som hänvisas till har inte antagits utan är fortfarande en utredning. Lagstiftaren har endast brutit ut frågan om sistahandsansvaret ur den utredningen och resten är sedan dess vilande.

Rättssäkerheten

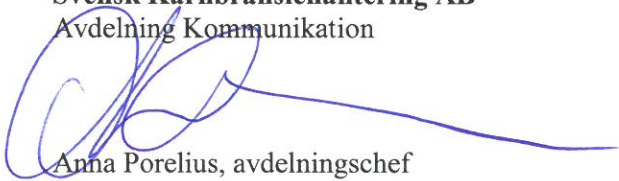
I promemorian föreslås att ideella organisationer ska ges rätt till ersättning ur KAF för att granska den säkerhetsredovisning som ges in inom ramen för KTL. Det finns inga närmre förslag på hur denna granskning av en ideell organisation ska ske.

SKB ifrågasätter att annan än den expertmyndighet som är utsedd att omhänderta granskning av säkerhetsredovisningen enligt KTL ska ges rätt att vidta sådan granskning.

KTL är en speciallagstiftning där det fordrar djupgående teknisk förståelse för att tillse dess efterlevnad. Man behöver således vara djupt tekniskt kunnig för att ha möjlighet att kunna granska en säkerhetsredovisning på ett ändamålsenligt vis. SKB menar att Strålsäkerhetsmyndigheten har denna kompetens och att de ensamt fortsatt ska vara det kontrollorgan som granskar och godkänner säkerhetsredovisningen. På så vis garanteras en objektiv och oberoende granskning av en myndighet.

Med vänlig hälsning

Svensk Kärnbränslehantering AB
Avdelning Kommunikation

Anna Porelius, avdelningschef

⁴ HFD 2014 ref 8